

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش‌های سیاسی

سند پژوهی:

پارک‌های علم و فناوری حلقه‌ای از توسعه اقتصادی

- در سیاست‌های رشد و توسعه فناوری که در سال ۱۳۸۳ مصوب شده است؛ بر حمایت از تاسیس و توسعه شهرک‌ها و پارک‌های علم و فناوری تاکید شده است.
- در نقشه جامع علمی کشور نیز که در سال ۱۳۸۹ تصویب شد بر موضوعات ذیل تاکید شده است:

* نقشه جامع علمی کشور

ردیف	موضوعات تاکید شده در نقشه جامع علمی کشور
۱	ارتباط مستمر و هم‌افزا بین سه جریان " تولید انتشار و کاربرد و توسعه دانش و تقویت فرایند تبدیل ایده به محصول."
۲	حمایت از توسعه مراکز رشد پارک‌های علم و فناوری با تاکید بر بخش خصوصی.
۳	حمایت از توسعه پارک‌های علم و فناوری به ویژه علوم انسانی و هنر بر اساس نیازها و استعدادهای منطقه‌ای و استانی.
۴	تشویق دانش‌آموختگان فنی و مهندسی به سمت ایجاد شرکت‌های دانش بنیان خصوصی و تعاونی در پارک‌ها و مراکز رشد علم و فناوری از طریق ارائه تسهیلات خاص به آنها.

- در قانون حمایت از شرکت‌ها و موسسات دانش بنیان و تجاری سازی نوآوری و اختراعات که در سال ۱۳۸۹ تصویب شد؛ مقرر شده است که به منظور ایجاد و توسعه شرکت‌های دانش بنیان و تقویت همکاری‌های بین‌المللی اجازه داده می‌شود واحدهای پژوهشی و فناوری برای انجام ماموریت‌های محوله از مزایای قانونی مناطق آزاد در خصوص روابط کار، معافیت‌های مالیاتی و عوارض سرمایه گذاری خارجی و مبادلات مالی بین‌المللی برخوردار گردند.

- در سیاست‌های کلی علم و فناوری مصوب سال ۱۳۹۳ بر حمایت از تولید و صادرات محصولات دانش بنیان و افزایش سهم علم و فناوری در درآمد ملی تاکید شده است.
- قانون برنامه پنجم توسعه (۱۳۹۴-۱۳۹۰) نیز بر حمایت مالی و تسهیل شکل‌گیری شرکت‌های دانش بنیان تاکید کرده است.

عنوان:

- سیاست‌های رشد و توسعه فناوری (۱۳۸۳)

- نقشه جامع علمی کشور (۱۳۸۹)

- قانون حمایت از شرکت‌ها و موسسات دانش بنیان و تجاری سازی نوآوری‌ها و اختراعات (۱۳۸۹)

- سیاست‌های کلی علم و فناوری (۱۳۹۳)

- قانون برنامه پنجم توسعه (۱۳۹۴-۱۳۹۰)

- **پارک‌های علم و فناوری** به عنوان یکی از نهادهای اجتماعی موثر در امر توسعه فناوری و به تبع آن، توسعه اقتصاد دانش‌مدار و اشتغال‌زایی تخصصی، مورد توجه بسیاری از کشورهای جهان واقع شده است. پارک‌های علم و فناوری، محیط‌های مناسب برای استقرار و حضور حرفه‌ای شرکت‌های فناوری کوچک و متوسط، واحدهای تحقیق و توسعه، صنایع و موسسات پژوهشی است که در تعامل سازنده با یکدیگر و دانشگاه‌ها به فعالیتهای فناوری اشتغال دارند. هدف نهایی ایجاد چشمه‌های فناوری و تسهیل فرایند جذب، ارتقا و انتشار آن است؛ به نحوی که تمامی و یا بخش عمده‌ای از فعالیتهای منتهی به محصولات در این پارک‌ها به صورت حرفه‌ای قابل انجام باشد. اهم این فعالیتهای شامل بازاریابی، ایده پردازی، پژوهش علمی، طراحی مهندسی و همچنین عرضه سایر خدمات تخصصی می‌باشد. همکاری‌های بین‌المللی برای استفاده از تجارب جهانی و همچنین حضور موثر در بازارهای فناوری جهان از اهداف راهبردی پارک‌های علم و فناوری است. در ماده یک اساسنامه تشکیل پارک‌های علم و فناوری چنین آمده است: «سازمانی است که به وسیله متخصصین حرفه‌ای مدیریت می‌شود و هدف اصلی آن افزایش ثروت در جامعه از طریق ارتقای فرهنگ نوآوری و رقابت سازنده میان شرکت‌های حاضر در پارک و موسسه‌های متکی بر علم و دانش است. برای دستیابی به این اهداف، یک پارک علمی، جریان دانش و فناوری را در میان دانشگاه‌ها، موسسه‌های تحقیق و توسعه، شرکت‌های خصوصی و بازار، به حرکت انداخته و مدیریت می‌کند؛ شرکت‌های متکی بر نوآوری را از طریق مراکز رشد و فرآیندهای زایشی تسهیل می‌کند. پارک‌ها همچنین خدمات مناسب دیگری به همراه فضاهای کاری و تسهیلات با کیفیت بالا فراهم می‌نمایند.»

به دلیل نقش و اهمیت کارآفرینان در روند توسعه اقتصادی، بسیاری از دولت‌ها تلاش می‌کنند با بهره‌برداری از دستاوردهای تحقیقاتی، زمینه توسعه کارآفرینی را در جامعه فراهم سازند از این رو در طی چند دهه گذشته، پارک‌های علم و فناوری به عنوان یکی از نهادهای اجتماعی و حلقه‌ای از توسعه اقتصادی، در راستای حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان و مشاغل مبتنی بر کارآفرینی مورد توجه قرار گرفته‌اند. **پارک‌های علم و فناوری از طریق تجمیع شرکت‌های دانش‌بنیان و به اشتراک‌گذاری منابع و خدمات، هزینه‌های توسعه فناوری را کاهش می‌دهند.**

در این سند پژوهی در قالب گفتگو با یکی از فعالان شرکت‌های دانش‌بنیان و همچنین یکی از مسئولان پارک‌های علم و فناوری به بررسی نقاط ضعف و قوت و گره‌های احتمالی در مسیر فعالیت‌ها و راهکارهای پیشنهادی پرداخته شده است. از دیدگاه فعالان، کارشناسان و مسئولان شرکت‌های دانش‌بنیان مهم‌ترین مشکلات در شرکت‌های دانش‌بنیان، به شرح زیر است:

- طرح مسئله

* مهمترین مشکلات از زبان فعالان و کارشناسان در شرکت‌های دانش‌بنیان:

ردیف	مشکلات در گفتگو با فعالان و کارشناسان شرکت‌های دانش‌بنیان
۱	عدم توجه کافی به موضوع برندسازی: موضوع برندسازی محصولات و کیفیت در رشد و توسعه کشور بسیار حایز اهمیت است که البته در این زمینه بهره‌گیری از صنعت تبلیغات باید مورد توجه جدی قرار گیرد.
۲	مالیات: موضوع معافیت مالیاتی شرکت‌های بزرگ دانش‌بنیان و همچنین معافیت از حقوق کارکنان شرکت‌های دانش‌بنیان لغو شده است که منجر به کاهش انگیزه‌ها می‌شود.
۳	کاهش جذب نیروی امریه: با افزایش تعداد شرکت‌های دانش‌بنیان توقع این بود که میزان جذب نیرو از طریق طرح امریه افزایش پیدا کند اما نه تنها این موضوع محقق نشد بلکه روند کاهشی نیز یافته است. (از تعداد ۵ نفر در سال به ۳ نفر در سال تقلیل یافته است.)
۴	بی‌اعتمادی به تولیدات داخلی: ترجیح مردم به استفاده از کالاهای خارجی منجر به تضعیف تولیدات داخلی می‌شود. رسانه ملی می‌تواند نقش موثر فرهنگ‌سازی برای استفاده مردم از تولیدات داخلی ایفا کند.
۵	تقویت نگاه ملی و نقش پیشرانی شرکت‌های دانش‌بنیان: نگاه به شرکت‌های دانش‌بنیان باید به سمت نگاه ملی و در حقیقت نقش این شرکت‌ها در پیشرانی اقتصادی کشور تغییر یابد. (مانند نوع نگاه به شرکت‌های بخش نفت، گاز و پتروشیمی) و تا این تغییر رویکرد اتفاق نیفتد به مقصود نهایی نخواهیم رسید.

* مشکلات، موانع و راه‌حل آن از نگاه مسئولان پارک علم و فناوری:

ردیف	مشکلات، موانع و راه‌حل آن از نظر مسئولان پارک علم و فناوری
۱	- حضور در جایگاه‌های بین‌المللی: یکی از شروط توسعه پایدار حضور بخش خصوصی مقتدر به منظور تولید ثروت مبتنی بر علم می‌باشد. لذا توجه به این نوع شرکت‌ها که متولی آن پارک‌های علم و فناوری است؛ موجب تسهیل روند توسعه کشور می‌شود. و چنانچه در تولیدات این‌گونه شرکت‌ها به لحاظ کیفی به مرحله خوبی برسیم می‌توان به حضور در جایگاه‌های بین‌المللی نیز امیدوار بود و این موضوع امری شدنی و قابل تحقق است.
۲	- تقویت همزمان دانشگاه‌ها و پارک‌های علم و فن آوری: چنانچه برای وزارت علوم تحقیقات و فناوری دو بازو در زمینه تولید علم و فناوری در نظر گرفته شود در واقع دانشگاه بازوی تولید علم و پارک‌های علم و فناوری بازوی تولید فن و توسعه فناورانه است.

۳	- سهم تولیدات شرکت‌های دانش بنیان در تولید ناخالص ملی: حرکت در پارک‌های علم و فناوری روند رو به جلو دارد؛ اما هنوز تا رسیدن به وضعیت ایده‌آل فاصله داریم. چرا که اگر یکی از شاخص‌های نقطه ایده‌آل، سهم موثر تولیدات شرکت‌های دانش‌بنیان در تولید ناخالص ملی در نظر بگیریم متاسفانه این سهم بسیار اندک است.
۴	- نقش آفرینی در تجارت جهانی: تازمانی که سهم موثری در پازل تجارت جهانی نداشته باشیم به نقطه مطلوب و ایده‌آل نخواهیم رسید. ضمن این که تعدادی از فعالان این حوزه با روند ارتباط با بازارهای بین‌المللی آشنایی ندارند.
۵	- موانع پیش‌روی فضاهای کسب و کار (مجوزها، حمایت‌ها): حقیقت این است که در این زمینه قانون زیاد داریم اما سخت‌گیری برای اجرای این قوانین وجود ندارد و در نتیجه حمایت‌های لازم برای رونق کسب و کار صورت نمی‌گیرد. یکی از مصادیق آن مراحل طولانی در موضوع ثبت شرکت‌ها و اخذ مجوز فعالیت می‌باشد.
۶	- مشکلات مالی: با توجه به شکنندگی بخش خصوصی در کشور ما لزوم حمایت‌های مادی از شرکت‌های دانش بنیان امری لازم است که باید مورد توجه سیاستگذاران کشور قرار گیرد.
۷	- واردات بی‌رویه و قاچاق کالا: واردات بی‌رویه به خصوص در مورد کالاهایی که مشابه ایرانی آن وجود دارد و همچنین قاچاق کالا، ضربات سنگینی به این شرکت‌ها وارد می‌کند.

* راهکارها از نگاه مسئولان پارک علم و فناوری:

ردیف	راهکارهای از نگاه مسئولان پارک علم و فناوری
۱	- حمایت و آموزش برای بازاریابی بین‌المللی
۲	- حذف مقررات زاید دست و پاگیر و بروکراسی اداری در زمینه فعالیت این شرکت‌ها
۳	- حمایت از توسعه پارک‌های علم و فناوری به ویژه علوم انسانی و هنر بر اساس نیازها و استعدادهای منطقه‌ای و استانی
۴	- تشویق دانش‌آموختگان فنی و مهندسی به سمت ایجاد شرکت‌های دانش‌بنیان خصوصی و تعاونی در پارک‌ها و مراکز رشد علم و فناوری از طریق ارائه تسهیلات خاص به آنها.
۵	- فرهنگ‌سازی رسانه ملی برای ترغیب مردم به مصرف تولیدات داخلی
۶	- تعدیل نرخ بهره بانکی و افزایش مبالغ وام (باتوجه به این که سرمایه این شرکت‌ها معمولاً با وام‌های دولتی فراهم می‌شود).

- رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار جمعی از نوآوران در عرصه دانش و فناوری و مسئولان شرکت‌های دانش‌بنیان و پارک‌های علم و فناوری چنین فرمودند: «اقتصاد مقاومتی یک شعار نیست بلکه یک واقعیتی است که می‌بایست محقق شود. یکی از بهترین مظاهر و موثرترین مولفه‌های اقتصاد مقاومتی شرکت‌های دانش بنیان است که می‌تواند اقتصاد مقاومتی را پایدارتر کند. اگر شرکت‌های دانش‌بنیان جدی گرفته شوند و از توسعه کمی و کیفی آنها حمایت شود، به واسطه ثروت‌آفرینی از

-تأکیدات رهبر معظم انقلاب

<p>طریق علم، اقتصاد کشور به شکوفایی حقیقی خواهد رسید.» ایشان همچنین می‌فرمایند: «باید با ایجاد زمینه‌های لازم و هموار کردن مسیر، نخبگان، زیدگان و اهل علم و صاحبان سرمایه را به تشکیل شرکت‌های دانش بنیان تشویق کرد. باید افق بالاتر از تشکیل ۲۰ هزار شرکت دانش بنیان که در برنامه پنجم پیش‌بینی شده است مد نظر قرار گیرد.» ایشان هم‌چنین می‌فرمایند: «نخبگان نعمت‌های الهی هستند و باید شکر این نعمت را به جا آورد.»</p>	
<p>- پیگیری مشکلات شرکت‌های دانش‌بنیان از سازمان‌های مسئول نظیر معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری با تکیه بر اسناد بالادستی، با توجه به این که در پیش‌نویس سیاست‌های کلان اقتصاد مقاومتی به تفصیل حرکت به سمت اقتصاد دانش بنیان مورد توجه قرار گرفته است؛ لذا رفع موانع موجود در این مسیر، شایسته است مورد توجه و پیگیری قرار گیرد.</p>	<p>پیام موضوع برای پیگیری</p>
<p>بنا به اعلام خبرگزاری مهر به نقل از معاونت علمی و فناوری در تیرماه سال ۱۴۰۰ تعداد شرکت‌های دانش‌بنیان به بیش از ۶ هزار و ۳۵ شرکت رسیده است. این شرکت‌ها در حوزه‌های گوناگون فناوری از جمله فناوری زیستی، کشاورزی، صنایع غذایی، دارو، فرآورده‌های پیشرفته تشخیص و درمان، مواد پیشرفته، تجهیزات پزشکی، برق، الکترونیک، فوتونیک، مخابرات، فناوری اطلاعات و ارتباطات، نرم‌افزارهای رایانه‌ای و خدمات تجاری‌سازی بیشترین حجم از تولید، محصولات و خدمات دانش‌بنیان را ارائه می‌دهند. ضمن این که سهم این شرکت‌ها از اقتصاد کشور در سال ۱۳۸۹، تنها ۲ هزار میلیارد ریال بود؛ اما بر اساس آخرین آمار، در سال جاری میزان فروش شرکت‌های دانش‌بنیان از ۹۰۰ هزار میلیارد فراتر رفته که رشدی بیش از ۴۵۰ درصدی را نشان می‌دهد.</p>	<p>ارزش فراگیری و دربرگیری سند</p>
<p>در حالی که در نخستین روزهای تصویب قانون حمایت از شرکت‌های دانش بنیان، تعداد این شرکت‌ها به عدد ۵۵ شرکت می‌رسید؛ اما با روند توسعه این شرکت‌ها اکنون تعداد آنها به رقم بیش از ۶۰ هزار و ۳۵ شرکت رسیده است؛ شرکت‌هایی که ایفاگر نقشی اثربخش در رونق اقتصاد مقاومتی و دانش بنیان کشور هستند. لذا در راستای توسعه کمی و کیفی این شرکت‌ها قوانین متعدد به تصویب رسیده است که از جمله، قانون حمایت از شرکت‌ها و موسسات دانش‌بنیان و تجاری‌سازی نوآوری‌ها و اختراعات مشتمل بر ۱۳ ماده و ۶ تبصره است که با عنوان لایحه حمایت از شرکت‌های دانش بنیان و تجاری‌سازی نوآوری‌ها و اختراعات در جلسه علنی روز چهارشنبه مورخ ۱۳۸۹/۸/۵ تصویب شد.</p>	<p>سابقه موضوع</p>
<p>* خلاء مفهوم‌سازی کسب و کار به طریقی که ابداعات را تشویق و ایجاد اطمینان کند. * عدم سازماندهی مناسب برای تسهیل شرایط کسب و کار و عدم اجرای سخت‌گیرانه قوانین حمایتی در زمینه فعالیت شرکت‌های دانش بنیان. * فقدان ساز و کارهای لازم برای تجاری کردن محصولات.</p>	<p>مسئله بر زمین مانده</p>